

Men bidt nu achter elkaar tien Weesgegroeten. Dan weer een “Eer aan de Vader, enz.” en “De namen van Jezus, Maria en Jozef, enz.” Vervolgens weer een Onzevader waarna men een tweede Geheim noemt. Dat proces herhaalt men vier maal. Als men aan het eind is gekomen, heeft men een rozenhoedje* gebeden. Maar zo kan men ook een héle rozenkrans bidden of  en of meer ‘tientjes’.

Tot slot: de dominicanen hebben - natuurlijk zij weer! - een enigszins afwijkende manier om de rozenkrans te bidden. Wij slaan de startfase helemaal over en beginnen zonder omwegen onmiddellijk aan de eigenlijke rozenkrans of het rozenhoedje.*) Er zijn 15 geheimen (gebeurtenissen in het leven van Jezus): vijf blijde geheimen betreffende de geboorte van Jezus, vijf droevige over het lijden van Jezus en vijf glorievolle geheimen over de opstanding en hemelvaart.

* *Rozenhoedje: een kleine rozenkrans met vijf geheimen en vijf tientjes.*

I.3 GESNEDEN BEELDEN

Blik op Dominicus

UIT PRESENTEERBLAD 121

Als men, staande v or het altaar van Petrus van Verona, naar links draait en de blik schuin omhoog richt, ziet men een heiligenbeeld, hoog op een stevige sokkel en onder een forse pinakel tegen de bakstenen muur. Meteen is duidelijk, wie er is uitgebeeld, want zijn naam staat op het voetstuk: sint Dominicus. Nu zijn er vele Dominicusen of Dominici (in goed Latijn), of Domingos (in goed Spaans), maar de onze is de ordestichter die omstreeks 1270 te Caleruega in het toenmalige koninkrijk Castilië werd geboren. We kennen hem slechts onder zijn Latijnse naam. Of het Spaanse ‘Domingo’ toen al werd gebruikt, is mij niet bekend, maar ik waag zulk gebruik te betwijfelen.

EEN BEELDVERHAAL IN EEN NOTENDOP

Wat men ziet, lijkt een werkelijkheidsgetrouwe afbeelding van een dominicaan oftewel predikbroeder oftewel predikheer, zoals men vroeger wel zei. Maar dat is schijn. Van onze Dominicus bestaat geen portret, naar de werkelijkheid gemaald. Tijdens de Tweede Wereldoorlog heeft men geprobeerd een realistisch beeld van hem te vervaardigen op grond van de gegevens van zijn gebeente, maar het resultaat overtuigt mij niet.

Bovendien zijn beelden en schilderijen in een kerk niet bedoeld om de oorspronkelijke werkelijkheid weer te geven en ook niet om kunst ten toon te stellen, maar om te stichten. Beelden dienen om religieuze gedachten en gevoelens te wekken en te versterken en om op te wekken tot godsdienstig handelen. Zo ook hier: de afgebeelde ver-

keert evident in hoger sferen: hij draagt om te beginnen een gouden plak op zijn hoofd, een zogenaamde 'nimbus', een Latijns woord, dat 'Wolk' (waarin de godheid zich hult) betekent.

'Stralenkrans', zeggen wij, maar dan wel een die verwijst naar heiligheid of goddelijkheid. Het is duidelijk, dat de afgebeelde persoon niet meer van deze wereld is. Dat blijkt nog eens, ten overvloede, uit het blauwe uitspan-seltje met sterretjes boven zijn hoofd en het feit, dat er kwistig met goud is geverfd: gouden randen aan habijt en mantel, een gulden rozenkrans, enzovoort.

Dat is wellicht het eerste wat het beeld vertelt: "Let op, u heeft te maken met een heilige, iemand die het christelijk geloof op voortreffelijke wijze heeft beleefd. Hij/zij is navolgenswaard."

HET BEELD VERTELT VERDER...

Dominicus heeft een sterretje boven zijn voorhoofd. Dat is niet, omdat hij tussen de sterren woont, maar, doordat ene zuster Caecilia hem destijds in Rome heeft ontmoet. Ze was weg van hem en heeft zijn uiterlijk beschreven. Hij had een stralend voorhoofd, schreef ze. Als men dus een dominicaan ziet met een sterretje op zijn voorhoofd, dan is dat altijd Dominicus en niemand anders.

Dominicus houdt een staf met kruis in de hand. Hierdoor deelt hij mee, dat hij is rondgetrokken om het christelijk geloof te verbreiden. De Duitsers hebben voor zo iemand een mooi woord uitgevonden: 'Wanderprediger', niet te vertalen door 'wandelend predikant', maar door 'rondtrekkende' of 'reizende prediker', want Dominicus wandelde niet; hij liep. Pater Alanus van Rijn heeft eens berekend, dat Dominicus in zijn leven zo'n 30.000 km heeft gelopen: van Spanje naar Denemarken, van Toulouse naar Rome en terug (zeker twee maal), van Toulouse naar Parijs en naar Madrid en weer naar Rome en rondtrekkend in Noord-Italië. In zijn rechterhand houdt Dominicus een

boek. Dat zegt, dat hij de Schrift las en bestudeerde. Hij had altijd het Evangelie van Matteüs bij zich en ook verder was hij een ijveraar voor de studie van Schrift en theologie.

Hij houdt voorts een rozenkrans in de hand: geen rozenhoedje van 50 kralen, maar 150 kralen, evenveel als er psalmen zijn. Dat is een ernstig anachronisme, want de rozenkrans bestond in zijn dagen nog niet, zelfs het Weesgegroet was er toen niet. Die historische fout is wel te verklaren. De Zwolse dominicaan Alanus de Rupe of Van der Clip (1428-1475), een vurig bevorderaar van de rozenkrans, beweerde, dat hij in een droomgezicht had gezien, hoe de Maagd Maria de rozenkrans aan Dominicus schonk. Vroom bedrog, maar het heeft gewerkt en nadien droegen dominicanen een rozenkrans aan hun riem.

Tenslotte de hond met de fakkel in zijn bek. Die stamt ook al uit een droomgezicht. De moeder van Dominicus, Johanna van Aza, zou, toen zij zwanger van hem was, in een droom hebben gezien, hoe een hond met een fakkel heel de wereld in brand zette. Dat was een voorspelling van wat het kind in haar schoot later zou gaan doen: mensen door zijn woord en voorbeeld in vuur en vlam zetten voor het ware geloof.

Een eeuw eerder had de moeder van de heilige Bernardus precies dezelfde droom. Plagiaat?

SCHENKER EN MAKER

De architect van kerk en klooster, J.Kayser, heeft het beeld geschonken. Het zal dus wel tijdens de bouw of kort daarna (1902) zijn geplaatst. Helaas heb ik niet kunnen achterhalen, wie de maker is geweest. Het lijkt wel, of een 'predikheer' uit de jaren rond de eeuwwisseling model heeft gestaan, een aankomend pastoor van een grotestadsparochie, geen voorstander van strenge ascese, zo te zien, maar voor toen een herkenbaar model.

Tenslotte: op de sokkel de uil, hét symbool van de wijsheid en de wetenschap en het attriboot van de Griekse godin Athene. Het enorme dier houdt een ondefinieerbaar beest in zijn klauwen. Ik houd het op een rat. Dan versterkt deze voorstelling het image van de heilige: de waarheid overwint de leugen en de ketterij.

Het beeld van het Heilig Hart

UIT PRESENTEERBLAD 123

Links van het sacramentsaltaar is een zogeheten Heilig Hartbeeld tegen de wand gemetseld en volgt daardoor, noodgedwongen, de grillen van dat muurvlak. Geen beeld uit één stuk, maar veelkleurige keramiek in losse onderdelen. In 1956 heeft men dit beeld laten vervaardigen door Frans Balendong uit Haarlem. Het werd onder het prioraat van Frans van Waesberge op de eerste dag van een veertigengebed met een kaarsenhulde ingewijd, zoals ook vier jaar eerder met het nieuwe Mariabeeld was gebeurd. Blijkbaar werd het eerdere succes voor herhaling vatbaar geacht.

UIT DE KLOOSTERKRONIEK VAN TOEN

Op drie avonden belichtten drie predikanten verschillende aspecten van de H. Hartdevotie, zo weet de schrijver van de kloosterkroniek, maar hij vermeldt niet, wannéer dat alles plaatsvond, een doodzonde in deze branche. Ik vermoed, dat het H. Hartfeest werd aangegrepen als een goede gelegenheid voor de inwijding. Dat feest viel toen op vrijdag na het octaaf van Sacramentsdag. In 1956 was dat 1 juni.

Het beeld, aldus de chroniqueur, betekende een hele vooruitgang ten opzichte van het vorige, dat "werkelijk niet meer te genieten was". Het boeit vooral, zo gaat hij ver-

der, door de oorspronkelijke inspiratie: aan de voeten van de Heer knielt een mens, de apostel Thomas die pas tot geloof kwam, toen hij zijn hand mocht leggen in de wonde van Jezus' zijde. "Thomas is hier de verpersoonlijking van de moderne mens die even moeilijk geloven kan in Gods liefde".

De auteur is minder te spreken over de uitwerking van deze pakkende gedachte. Er zijn storende anatomische fouten in de knielende gestalte, terwijl de Christusfiguur te traditioneel is opgevat. De kleur is iets te week en de compositie te weinig gesloten. "Niettemin zijn we oprecht blij met deze verrijking van onze kerk"

DE DEVOTIE TOT HET HEILIG HART VAN JEZUS

De verering van het lichamelijk hart van Jezus stamt dan wel niet uit de eerste tien eeuwen van het christendom, ze heeft toch behoorlijk oude en ook dominicaanse papieren. Toen omstreeks de twaalfde eeuw de vrome aandacht zich ging richten op het innerlijk beleven van de Christus, kwamen de angsten, de pijnen en smarten van de lijdende Jezus sterk in de belangstelling. Wat had de Godmens al niet doorstaan om ons te verlossen! Dergelijke overwegingen vindt men bij de heilige Bernardus van Clairvaux (1090-1153) en onder vele anderen bij Heinrich Seuse o.p. (ca. 1295-1366) en bij de dominicanessen uit het Rijnland, zoals Margarete Ebner (ca. 1291-1351).

Deze tendens hield eeuwen stand. Men richtte zich op de wonden van de Gekruisigde in handen en voeten en met name ook op de lanssteek in Zijn zijde, alle onderwerp van overdenking en meditatie, uitgebeeld in woord, beeld en prent. Het was aanleiding tot zelfverwijt en berouw. Men denke hier aan het "O Haupt voll Blut und Wunden" uit de Matthäus Passion (1729) van J.S.Bach of aan het prachtige gedicht van Jacobus Revius: "T'EN zijn de Joden niet, Heer Jesu! die U kruisten".

